

Elisabeth Wilhelmina de Goeje, keldergraf 198, vak B
Moeder van een groot gezin en daarnaast ook maatschappelijk actief

Personalialia

Geboren: 31 augustus 1838 in Bronryp

Dochter van Pieter de Goeje (predikant) en Wilhelmina Bernardina von Schilling

Gehuwd met: Henricus Oort op 28 november 1860 te Leiden

Overleden: 12 maart 1906 te Leiden

Begraven: 14 maart 1906

Samenvatting

Elisabeth Wilhelmina de Goeje wordt op 31 augustus 1838 geboren te Bronryp in Friesland, als dochter van een predikant. In 1860 trouwt zij, 22 jaar oud, met Henricus Oort, een 23-jarige predikant (beroepen in Santpoort) en doctor in de theologie. Ze krijgen twaalf kinderen waarvan er vier al vroeg overlijden. Zoals meerdere vrouwen uit de gegoede burgerstand in die tijd is Elisabeth Oort - de Goeje ook maatschappelijk actief¹, o.a. als voorzitter van het damescomité van het Nederlands Genootschap tot Zedelijke Verbetering van de Gevangenen en als regentes van het Heilige Geest (of Arme) Wees en Kinderhuis. Zij overlijdt op 67 jarige leeftijd in Leiden op 12 maart 1906.

Portret Elisabeth Oort - de Goeje ²

Volledige versie

Ouderlijk gezin

Elisabeth Wilhelmina de Goeje wordt 31 augustus 1838 geboren in Bronryp in Friesland als vierde kind van predikant Pieter de Goeje en Wilhelmina von Schilling. Er zullen nog vijf kinderen volgen. Het gezin woont op diverse plaatsen in Friesland. Als Elisabeth 15 jaar is overlijdt haar vader onverwachts na een ziekbed van enkele dagen. Haar moeder blijft achter met “*nog acht onverzorgde kinderen*”.

¹ Zie o.a. “De gehuwde vrouw moet maatschappelijk voelen”, A. van Steen in 25e Jaarboek der sociale en economische geschiedenis van Leiden en omstreken (2013) en Annemieke van Drenth en Francisca de Haan, “The rise of caring power” (1999).

² Foto van Elisabeth Oort - de Goeje uit “Geslachtsboom familie Oort (Leidsche Tak)”, Doorn, MCMXLVII, privéarchief Mathijs Snouck Hurgronje.

* * * Heden trof mij de gevoeligste slag mijns levens. Mijn hartelijk geliefde Echtgenoot, de Weloerwaardige Zeergeleerde Heer PIETER DE GOEJE, Predikant bij de Hervormde Gemeente alhier, bezweek in den ouderdom van 47 jaren, voor eene ziekte van slechts weinige dagen. Uit een gelukkigen echt van 22 jaren, zijn mij acht nog onverzorgde Kinderen overgebleven.

Heerenveen,
den 8 Januarij 1854.

W. B. SCHILLING,
WED. P. DE GOEJE.

Bijzondere en Algemeene kennisgeving.

Overlijdensadvertentie van Pieter de Goeje (Leeuwarder Courant 13 januari 1854)

Huwelijk en gezin

Op enig moment verhuist de moeder van Elisabeth na de dood van haar man van Heerenveen naar Leiden, samen met haar overgebleven kinderen. Daar vinden wij Elisabeth terug als zij op 22-jarige leeftijd trouwt met de predikant Henricus Oort. De trouwakte vermeldt Haarlemstraat (Haarlemmerstraat?) als woonadres voor haar, haar moeder en haar twee jaar oudere broer Michael Jan. De laatste is op de bruiloft aanwezig als getuige.

Geene verhindering tegen het gemelde huwelijk ter onzer kennis zijnde gebragt, hebben wij, aan hun verzoek voldoende, in tegenwoordigheid der na te noemen getuigen, aan den bruidegom en de bruid afgevraagd, of zij elkander aannemen tot echtgenooten, en getrouwelijk alle die pligten zullen vervulley, welke door de wet aan den huwelijken staat verbonden zijn; waarop door elk hunner afzonderlijk een toestemmend en bevestigend antwoord zijnde gegeven: verklaren wij in naam der wet, dat

Henricus Oort en Elisabeth Wilhelmina de Goeje door het huwelijk vereenigd zyn. Waarvanmy lief hebben opgemaakt in tegenwoordigheid van Grand Costaad Reinard Leuninger, oud acht en negentig jaren, Hoogleraar aan Stuyfs Hoogeschool alhier, wonende op het Kaptenburg, neef van de bruid, Michael Janus de Goeje, oud veertien en twintig jaren, Doctor in de Letteren, wonende op de Haarlemstraat, brudegoms broeder, Henricus van Herwerden, oud negen en twintig jaren, Doctor in de Letteren en docent in de Oude talen, wonende te Ryswyk, neef van de bruid en Isaac Huuikaas, oud twee en twintig jaren, Candidaat in de Theologie, wonende op het Kaptenburg, goede bekende. Enis deze acte, na eedane voorlezing, vudrons, den bruidegom, de bruid, de ouders van den bruidegom, de moeder van de bruid ende getuigen geteekend.

H. Oort
E. W. de Goeje
H. Oort
T. M. Blom

Stiffels
W. B. Schilling
J. M. Prins
M. de Goeje
A. van Herwerden, chz
J. Hooykaas

Trouwakte

Waarschijnlijk is het gezin naar Leiden verhuisd vanwege de daar wonende familie; zo zijn Wilhelmina von Schilling en Pieter de Goeje in 1832 in Leiden getrouwd. Naast Elisabeths broer Michael Jan, doctor in de letteren, tevens studiegenoot van Henricus (wellicht dat zij elkaar zo ontmoet hebben) treedt ook een neef, Gerard Conrad Bernard Suringar, hoogleraar aan de Rijks Hoogeschool in Leiden, woonachtig op het Rapenburg, als getuige op.³

Het echtpaar verhuist al snel naar 'een eenvoudige arbeiderswoning' te Santpoort, Henricus eerste standplaats.⁴ Omdat het 'predikants-tractement' daar uiterst laag is, proberen beide echtelieden via vertaalwerk, wat extra inkomen te genereren. In zijn tweede standplaats, Harlingen (waar zijn collega Domela Nieuwenhuis in die dagen gearresteerd wordt), krijgt Henricus Oort problemen met de Kerkenraad. In 1873 zegt hij het predikantsambt vaarwel om een benoeming als hoogleraar aan het Atheneum te Amsterdam te aanvaarden. In 1875, dankzij zijn benoeming als hoogleraar te Leiden, komt het gezin in Leiden terecht.⁵

Er zijn dan inmiddels elf kinderen geboren, waarvan vier al jong zijn overleden. De zeven overgebleven kinderen variëren in leeftijd van veertien jaar tot slechts enkele maanden. In Leiden zal Elisabeth zes jaar later nog een twaalfde kind krijgen. Het gezin woont respectievelijk op de Mare, de Oude Singel en ten slotte op het Plantsoen.

C.E. Hooykaas beschrijft Elisabeth, in een memoriam voor Henricus Oort in het Jaarboek voor Nederlandse letterkunde als een '*klein figuurtje met waakzame oogen, die de geheele tafel beheerschten*'.

Zowel Elisabeth als haar man tobben met hun gezondheid. Het dagboek van Henricus meldt dat hij voortdurend aan '*neuralgische*' hoofdpijn lijdt en dat Elisabeth, '*teer van gestel*', vooral de laatste jaren van haar leven veel '*gesukkeld*' heeft, '*enige tijd kon zij niet uitgaan dan in een wagentje*'.⁶ Zij overlijdt in 1906 op 67-jarige leeftijd en wordt begraven in keldergraf 198, waarin onder andere ook haar moeder en haar broer Michael Jan en diens vrouw Wilhelmina Henriëtte Leembruggen zijn begraven. Elisabeths man spreekt aan het graf van de vrouw, met wie hij meer dan 45 jaar gelukkig getrouwd is geweest, slechts een paar woorden: '*God zij geprezen, ondanks alles*'.

Familiegraf De Goeje

³ Trouwakte 28.11.1860, Erfgoed Leiden en omstreken

⁴ *Levensbericht van Henricus Oort 27 December 1836-13 December 1927* in Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, 1929, C.E. Hooykaas, blz 77--120

⁵ Idem

⁶ idem

Heden overleed tot onze grote droefheid,
in den ouderdom van 67 jaar, onze geliefde
Echtgenoot, moeder en Behuwardmoeder
ELISABETH WILHELMINA DE GOEJE

Leiden, 12 Maart,	Dr. H. OORT.
Utrecht, 26	Dr. H. E. OORT.
Weltevreden	M. H. OORT—DE VIGER.
(Java),	W. B. OORT.
Oegstgeest,	W. OORT—OORT.
Berkhout,	Dr. A. H. OORT.
Dordrecht,	R. H. OORT—FABER.
Si Djoendjoeng	R. OORT.
(Sumatra),	A. W. OORT—HEERINX.
	G. A. E. DELHEZ—OORT.
	Dr. F. DELHEZ.
	J. M. GOOSZEN—OORT.
	H. C. GOOSZEN. 7688

Heden overleed, in den ouderdom van 67 jaren, mijn geliefde
Echtgenoot,
ELISABETH WILHELMINA
DE GOEJE.
Namens mijn Kinderen
en Kleinkinderen,
H. OORT.
LEIDEN, 12 Maart 1906.
2787 11

Overlijdensadvertenties van Elisabeth

Maatschappelijke activiteiten

Ondanks haar zwakke gezondheid en haar grote kindertal weet Elisabeth de tijd te vinden voor verschillende maatschappelijke activiteiten, vooral 'sinds zij van meerdere kinderzorg was ontheven' aldus haar echtgenoot.⁷

Behalve dat zij haar man geregeld bijstaat bij het nakijken van drukproeven van vertalingen, zit zij onder andere in het bestuur van het Heilige Geest- of Arme Wees- en Kinderhuis (vanaf 1893) en is zij voorzitter van het in 1892 opgerichte Leidse Damescomité van het Nederlands Genootschap tot Zedelijke Verbetering van de Gevangenen. Haar taak als regentes van het Wees- en kinderkuis legt zij in 1900 vanwege gezondheidsredenen neer.

Van het Leidse damescomité tot zedelijke Verbetering van de Gevangenen zal zij tot vlak voor haar dood voorzitter blijven. Dit comité was een van de achttien comités die in de loop van de negentiende eeuw in verschillende steden met een vrouwengevangenis binnen hun poorten ontstonden.

Arme Wees- en Kinderhuis

Aan den Raad der Gemeente Leiden.

Ondergeteekende geeft U te kennen dat zij tot haar spijt om gezondheidsredenen hare betrekking als regentes van het Heilige Geest of Arme Wees- en Kinderhuis moet neerleggen. Zij verzoekt U daarom haar als zoodanig tegen 1 Oct. te ontslaan.

Leiden,
7 September 1900.

Met hoogachting,
E. W. OORT—DE GOEJE.

⁷ idem

Zij hadden tot doel vrouwelijke gevangenen bij te staan vanuit de overtuiging dat vrouwen veel beter dan mannen in staat zouden zijn hun seksegenoten te begrijpen en te begeleiden.

Het Leidse comité ontfermde zich over de vrouwen die opgesloten zaten in de Rijkswerkinrichting voor vrouwen in Oegstgeest, later Leiden. De hulp en ondersteuning die de leden van het comité gaven was opvallend praktisch van aard. Deze hulp varieerde van bemiddeling bij het vinden van werk (veelal als werkster of dienstmeid), herstel van contact met familie, echtgenoot of kinderen, hulp bij onderdak tot materiële hulp, meestal in de vorm van kleding of een 'mandje negotie' (kleine handelswaar zoals lucifers).⁸

Het jaarverslag over 1906 van het Nederlands genootschap tot Zedelijke Verbetering der Gevangenen vermeldt Elisabeths overlijden als een zware slag, noemt haar de ziel van het Damescomité en roemt haar '*groot medelijden met de verpleegden en hare jarenlange ervaring...*'. Toen zij door haar ziekte niet meer in staat was zelf naar de Rijkswerkinrichting te gaan (de leden van het comité bezochten de opgesloten vrouwen aan de vooravond van hun vertrek in de regentenkamer buiten de werkinrichting), liet zij hen soms bij haar komen of correspondeerde zij met hen.

Bronnen

Brabants Historisch Informatiecentrum, toegang 204, inv 3

Erfgoed Leiden en Omstreken.

Handelingen van de gemeenteraad.

Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, 1929, blz. 77-120:

C.E. Hooykaas: *Levensbericht van Henricus Oort 27 December 1836-13 December 1927*.

Leidsch Dagblad 12 maart 1906.

www.wiewaswie.nl

Auteur

Marian Weevers (oktober 2017)

⁸ " ..dat ik in dit boek nog eens zulke gunstige mededelingen aangaane haar zal kunnen bijschrijven"
Vrouwen in de Rijkswerkinrichting en het dames comité tot Zedelijke Verbetering van de Gevangenen 1892-1918 in *Historica*, Tijdschrift voor gendergeschiedenis, 2017, nummer 1